

Denizlerde Balık Çiftliklerinin Kurulamayacağı Hassas Alan Niteliğindeki Kapalı Koy ve Körfez Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Tebliğ Resmi Gazetede Yayınlandı

Sebnem BORAN

1990'lardan itibaren balıkçılık ve turizm bölgesi ayrımı yapılmadan ruhsatlandırılan balık çiftlikleri denizlerde kirliliğe neden oldukları gerekçesiyle yoğun tartışmalar yaşanıyordu.

Çevre Bakanlığı 2006'da çıkarılan Çevre Yasası ile çiftliklerin yarattığı kirliliği bertaraf edecek akıntının olmadığı hassas nitelikteki koy ve körfezlerdeki işletmelerin kapatılmasını öngörerek konuyla ilgili harekete geçti.

Son olarak yasanın uygulanması için "Denizlerde Balık Çiftliklerinin Kurulamayacağı Hassas Alan Niteliğindeki Kapalı Koy ve Körfez alanlarının Belirlenmesine ilişkin Tebliğ"; Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 24.01.2007 tarih, 26413 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Tebliğ, denizlerde yapılacak balık çiftliklerinin kurulamayacağı ötrofikasyon (deniz kirliliği) riski yüksek olan hassas alan niteliğindeki kapalı koy ve körfez alanlarının belirlenmesine yönelik ilke ve esasların oluşturulmasını amaçlıyor.

Bu anlamda, çevre kirliliğinin artmaması ve ötrofikasyon riskinin önlenmesi için balık çiftliklerinin kurulacağı alanların yer seçimi önem kazanıyor.

Tebliğde ötrofikasyon riskinin belirlenmesi detaylı olarak açıklanmış durumda.

Örneğin; ötrofikasyon oluşumunun başlıca nedenlerinin organik atığın mikrobiyal bozunması; amonyak, nitrat, nitrit, fosfat ve diğer inorganik maddelerin açığa çıkması olduğu belirtiliyor.

Buna göre, kapalı koy ve körfez alanları her zaman bu risk altında yer almakta.

Bu kapsamda tespit edilmiş olan hassas alanlar dışında kalan koy ve körfez alanlarında faaliyette bulunan mevcut balık çiftlikleri, üretim yaptıkları alanlar için tebliğ yayınlandıktan itibaren bir yıl içerisinde ötrofikasyon riski bulunup bulunmadığını Çevre ve Orman Bakanlığı'na rapor etmek durumundalar.

Söz konusu raporu balık çiftlikleri sahipleri, üniversiteler veya TÜBİTAK'ın konu ile ilgili uzman birimlerine hazırlatabilirler.

Balık çiftliklerinin kurulamayacağı hassas alan kriterleri tebliğde belirlenmiş durumda.

Buna göre;

- ❖ Tabloda belirtilen parametrelere karşılık gelen kriterlerin tamamının sağlandığı hassas alan niteliğindeki kapalı koy ve körfezde,

Parametre	Kriter
Derinlik	$\leq 30m$
Kıydan uzaklık	≤ 0.6 deniz mili
Akıntı hızı	≤ 0.1 m/sn

- ❖ Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenen/belirlenecek olan doğal ve arkeolojik sit alanlarında,

balık çiftlikleri kurulamayacak.

Yanı sıra, mevcut balık çiftlikleri ise bu kriterlere göre durumlarını 1 Mayıs 2007 tarihine kadar tespit ettirerek Çevre ve Orman Bakanlığı'na rapor etmekle yükümlüler.

Söz konusu durum tespiti, Üniversiteler veya TÜBİTAK'ın konu ile ilgili uzman birimlerine yaptırılabilir.

Ayrıca hassas alanlar içinde kalan balık çiftliklerinin Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından en geç 13 Mayıs 2007 tarihine kadar kapatılması gerekiyor.

Bu hüküm nedeniyle tebliğ, mevcut balık çiftlikleri tarafından yoğun şekilde eleştiriliyor.

Özellikle yeni yer için alınacak olan ÇED (Çevresel Etki Değerlendirmesi) raporunun ise en az bir yıl sürdüğü vurgulanmakta.

Tebliğin uygulanabilirliği bu açıdan düşünüldüğünde balık çiftlikleri sahiplerine sorun yarattığını söyleyebiliriz.

Bilindiği gibi ülkemizde balık yetiştiriciliği yani kültür balıkçılığı son dönemde geleceği parlayan sektörler arasında.

Sektör, ülkemizde faaliyetlerine diğer dünya ülkelerine göre geç başlamasına rağmen hızla gelişiyor.

Günümüzde ülkemizde artan nüfus ve sağlıklı beslenme kaygısı nedeniyle su ürünlerine olan ilgi artmış durumda.

Bu yüzden gerek avcılık gerekse yetiştiricilik yoluyla deniz ve iç sulardan elde edilen su ürünlerinin de artırılması gerekiyor.

Ülkemizde kültür balıkçılığının toplam su ürünleri üretimi içindeki payı bu anlamda yıllara göre artış gösteriyor.

Tablo 1. Kültür balıkları üretimi (TON)

Balık türü	2000	2001	2002	2003	2004
Toplam	79 031	67 244	61 165	79 943	94 010
İçsu					
Alabalık	42 572	36 827	33 707	39 674	43 432
Aynalı sazan	813	687	590	543	683
Deniz					
Alabalık	1 961	1 240	846	1 194	1 650
Çipura	15 460	12 939	11 681	16 735	20 435
Levrek	17 877	15 546	14 339	20 982	26 297
Midye	321	5	2	815	1 513
Karides	27	-	-	-	-

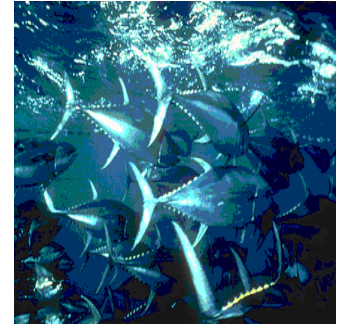
Kaynak: TÜİK

Tabloda gösterilen Türkiye İstatistik Kurumu'ndan aldığımız rakamlara göre ülkemizde 2004 yılı verilerine göre toplamda 94.000 tonluk pazarı olan kültür balıkçılığında; 40.000 ton alabalık, 34.000 ton levrek ve 20.000 çipura üretimi yapılmaktadır.

Ancak yurdumuz kültür balıkçılığı üretimine çok elverişli olmasına rağmen üretilen balık miktarları yeterli değildir.

Doğal kaynakları yetersiz olan bazı ülkelerin üretimi bizden çok daha fazladır.

Üretimimizi arttırmak için sektöre hizmet veren teşkilat yapısının güçlendirilmesi, yetiştiricilerin düşük faiz ile kredilendirilmesi ve bürokratik formalitelerin azaltılması gerekmektedir.

2006 yılı itibariyle çipura-levrek yavrusu üretimimiz ise 180 milyon adettir. Bu da bize yine de kültür balığı üretimimizin arttığını göstermektedir.

Dünya'da da kültür balıkçılığında artış olduğu görülmektedir. 2003 yılı toplam su ürünleri üretimi 120 milyon ton olup bunun %30'u yetiştiricilik yoluyla elde edilmiştir.

Ülkemizde özellikle Ege Denizi sahillerinde, çipura ve levrek balıkları yetiştiriciliği hızla gelişmektedir.

Aynı zamanda su ürünleri yetiştiriciliği en hızla büyüyen gıda üretim sektörüdür.

Açlığın önlenmesi, dengeli ve sağlıklı beslenme, doğal balık stoklarına olan av baskınının azaltılması, istihdam, döviz girdisi sağlanması ve kırsal kalkınmaya katkısı ile ülkemiz açısından önemli bir sektördür.

Ayrıca, ülkemizi açık pazar olarak gören yurtdışındaki firmalar, ülkemize yatırım yapmaya başlamışlardır.

Sektörün 10 bini çiftliklerde olmak üzere paketlenme, işleme ve ihracat sektörüyle birlikte 25 bin kişiye iş imkanı sağlaması, diğer sektörlerde de dolaylı olarak iş olanakları yaratması nedeniyle ülke ekonomisi içinde oluşturduğu toplam parasal değer yaklaşık 1 milyar dolar civarındadır.

Kültür balıkçılığında 2005 yılı ihracatlarımıza bakıldığında; 10.555 ton levrek, 2.884 ton çipura, 3.615 ton alabalık, 4.549 ton orkinos olup toplam 21.603 ton ihracatımız olduğu görülmektedir.

İtalya, İspanya, İngiltere, Fransa ve Japonya başlıca ihracat yaptığımız ülkelerdir.

Bunun yanında, ülkemiz su ürünleri sektörü tarım sektörünü oluşturan sektörler içinde AB'ye uyum sürecini tamamlama aşamasına gelmiş tek sektördür.

AB'ye ihraç edilebilen tek hayvansal ürün de su ürünleridir.

Üretim potansiyeli dikkate alındığında, 8.333 km. deniz sahili olan ülkemizde şu an sadece 20 km'lik sahilde kültür balıkçılığı yapılmaktadır.

Bu anlamda, kültür balıkçılığı yaptığımız alanı genişletmenin hiç de olanaksız bir hedef olmadığını düşünüyoruz.

Öte yandan başta balık olmak üzere su ürünlerinin tüketilmesi için tüm bireylerin bilinçlendirilmesini ve kişi başına 5-6 kilo düzeyinde kalan balık tüketiminin artırılmasını istiyoruz.

Kültür balıkçılığının zarar görmemesi ve gelişimi açısından özellikle söz konusu tebliğ uyarınca taşınacak işletmelere uygun koşullarda kredi verilmesinde yarar görüyoruz.

Gerek ihracat potansiyeli gerekse de yarattığı istihdam nedeniyle bizim için önemli olan balık çiftlikleri hakkında çıkan tebliğin sektöre zarar vermeden uygulanmasını umut ediyoruz.

Kaynaklar:

- Türkiye İstatistik Kurumu,
http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=147, 15.02.2007.
- Selçuk Yaşar, Kültür Balıkçılığı Teşvik Edilmelidir, Aralık 2006